

UDK 745.52(497.6)(049.3)
746(497.6)(049.3)

Primljeno: 23. 12. 2024.

Stručni rad
Professional paper

Maja Žmukić

BOŽANSKI REZ BOSANSKOG ĆILIMA

**(Amila Smajović, *Duh bosanskog ćilima*,
Buybook i Dobra knjiga, Sarajevo, 2024)**

Amila Smajović je bosanskohercegovačka umjetnica, istraživačica i akademkinja, poznata po svom doprinosu u oblastima likovne umjetnosti, komunikologije i studija kulture. Njena istraživanja i radovi fokusiraju se na tradicionalnu umjetnost, posebno bosanski ćilim, kao i na geometrijske motive i simbole kao sastavnice kolektivnog pamćenja u vizuelnoj kulturi. Amila Smajović je doktorirala na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu iz oblasti komunikologije s temom *Komunikacijski simboli – studija slučaja bosanski ćilim*. Magistrirala je i diplomirala na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu na Odsjeku za grafiku gdje istraživala vezu između likovne umjetnosti i filozofskih aspekata simbolike. Izlagala je na velikom broju izložbi, a za svoj umjetnički rad je dobila značajna priznanja. U zvanju docenta radila je na Internacionalnom Univerzitetu u Sarajevu na odsjeku za vizuene komunikacije. Sadržavala je sa UNESCO-om, a njeni naučni radovi su objavljeni u brojnim međunarodnim zbornicima i časopisima, te je koautorica tri knjige. Aktivno učestvuje na konferencijama i simpozijima posvećenim umjetnosti, tradiciji i zaštiti kulturne baštine. Smajović je kroz svoja istraživanja i djelovanje postala ključna figura u promociji bosanskog ćilima na domaćoj i međunarodnoj sceni.

Duh bosanskog ćilima je prva knjiga o bosanskom ćilimu. To je opsežna studija koja na 416 stranica analizira likovne i komunikološke aspekte ove teme, a posebna pažnja posvećena je analizi geometrijskih motiva i simbola, njihovom historijskom porijeklu i različitim nazivima. Autorica dešifruje značenja ovih simbola, povezujući

ih s univerzalnim temama otkrivajući nam svijet univerzalne geometrije. Knjiga je rezultat autoričinog istraživanja koje traje skoro tri decenije i pruža nam novu perspektivu posmatranja bosanskog ćilima koji pored svoje dekorativne uloge je prevashodno simbol duhovnosti, tradicije i folklorne imaginacije. Knjiga *Duh bosanskog ćilima* je vizuelno bogata, sadrži obilje fotografija bosanskih ćilima i iscertanih geometrijskih motiva. Studija objedinjuje antropološki, etnografski, umjetnički i komunikološki pristup proučavanju jednog od najvažnijih elemenata nematerijalne kulturne baštine Bosne i Hercegovine. Korisna je za istraživače, studente, ljubitelje umjetnosti i sve koji žele dublje razumjeti kulturne vrijednosti i kulturne kodove Bosne i Hercegovine.

Istraživački i stvaralački proces Amile Smajović povezuje analitiku, simboliku, intuiciju i duhovne aspekte umjetnosti. Autorica nas vodi na putovanje koje simbol pretvara u univerzalni znak kreativne slobode. Nastoji stvoriti most između vizualnog jezika, umjetnosti i znanosti, povezujući duhovnu dimenziju umjetnosti s racionalnim tumačenjem.

Knjiga istražuje bosanski ćilim kao značajan dio kulturne baštine, detaljno analizirajući njegovu ornamentiku, stilove i povijest. Prikazana je podjela ćilima prema geometrijskim motivima, uključujući jednostavne i složene ornamente, s naglaskom na njihov simbolički značaj i kompozicijska načela. Također se istražuju kulturne tradicije povezane s izradom ćilima, od šamanizma i budizma do islamske umjetnosti, te se analiziraju utjecaji različitih stilova i povijesnih razdoblja. Poseban dio posvećen je percepciji i značenju ćilima, uključujući upotrebu zlatnog reza i duhovnu simboliku. Nudeći bogatu analizu bosanskog ćilima kao kulturnog simbola i umjetničkog djela autorica istražuje likovni jezik kao most između znanosti i umjetnosti, definirajući ga kroz simbole, oblike i boje. Moguća percepcija ćilima uvijek je dvostruka – analitička i intuitivna, kao što je i umjetnički proces spoj racionalnog i duhovnog, unutarnji impulsi umjetnika pretaču se u materijalni svijet.

Knjiga analizira univerzalne principe stvaranja – kompoziciju, ritam, proporciju – ne samo kao formalne elemente, već i kao nositelje duhovne energije. Teorijska istraživanja obuhvaćaju rasprave usmjerene prema razumijevanju dubokih veza između simbolike i umjetničkog izraza naglašavajući da simbol nije samo znak, već most između svijesti i podsvijesti, intuitivnog i racionalnog. Autorica uočava da se na bosanskom ćilimu pojavljuju određeni geometrijski oblici pod određenim pravilima. Likovnom i komunikološkom analizom geometrijskog stila na tlu Bosne i Hercegovine otkriva da se većina pojedinačnih motiva pojavljuje još u doba neolita na keramičkom posuđu i da su se u gotovo nepromijenjenom obliku zadržali na

bosanskim ćilimima. Potom motri motive složene u kompozicije, odnosno mustre ćilima i zapaža da se svi motivi u kompoziciji odnose jedan naspram drugog po pravilima zlatnog reza ili božanskog reza. Otkriće zlatnog reza uvodi nas u svijet duhovne matematike. Kompleksan ali duboko osoban i inovativan pristup umjetnosti povezuje filozofske i umjetničke koncepte otvarajući prostor za dublje razumijevanje stvaralačkog procesa kao mosta između duhovnog i racionalnog. Takav način poimanja umjetnosti nije statičan, već fluidan i dinamičan, obuhvata i umjetnički i filozofski diskurs, neprestano istražujući granice između ideje i materijalizacije.

Duh bosanskog ćilima predstavlja izuzetno djelo koje povezuje umjetnost, filozofiju i duhovnost. Autorica nas poziva na razmatranje univerzalnih istina koje nadilaze vrijeme i prostor. Njezina knjiga je značajan doprinos razumijevanju simbolike, umjetnosti i kreativnog procesa, pružajući čitateljima dubok uvid u harmoniju intuicije i racionalnog stvaranja sadržanu u vizuelnom jeziku kao univerzalnom izrazu.

Adresa autorice
Author's address

Maja Žmukić
Univerzitet u Sarajevu
Pedagoški fakultet
majazmukic@gmail.com

